

Ton Sirera

CENTENARI D'UNA MIRADA INQUIETA

Text: Oriol Bosch Bausà Fotos: Ton Sirera (© Arxiu Ton Sirera, Museu d'Art Jaume Morera, Lleida)

Si les efemèrides i les commemoracions culturals ens ajuden, any rere any, a no perdre la memòria dels fets i de les persones que han estat referents significatius en la història cultural del nostre passat, també és ben cert que sovint rememorar el llegat que ens han deixat ens permet, amb la perspectiva que ens dóna el pas del temps, descobrir-hi valors nous i punts de vista inèdits fins al moment en què consoliden encara més el seu caràcter universal i perenne. Aquesta certesa resulta evident quan ens situem davant de l'obra de Ton Sirera (Barcelona, 1911 - Lleida, 1975), creador polifacètic, conegut especialment per la seva condició de fotògraf en totes les seves possibilitats, també pintor i cineasta, de qui Lleida celebra enguany el centenari del seu naixement. Una celebració que constitueix una avinentesa excel·lent per insistir en la difusió del seu univers creatiu, un treball personal i singular que a partir d'aquesta primavera la seva ciutat adoptiva –va néixer a Barcelona, però s'instal·là a la capital de Ponent l'any 1935, on va exercir professionalment de metge odontòleg– reconeix una vegada més mitjançant diversos actes i activitats, com ara exposicions, publicacions o cicles de conferències i projeccions, en homenatge i record a la seva trajectòria vital i artística.

Autoretrat de Ton Sirera (1964).

Dues instantànies del 1968: aplec de la Mare de Déu del Bon Repòs, a Sant Salvador de Toló, al Pallars Jussà, i Mont, a la Val d'Aran.

Precisament fou a la Lleida dels cinquanta i dels seixanta on Sirera esdevingué un dels grans homes que treballaren incansablement per dotar la ciutat de manifestacions artístiques que connectessin amb la modernitat i les avantguardes en un context marcat per l'uniformisme cultural del franquisme. Amic i col·laborador d'artistes com Leandre Cristòfol, Lluís Trepat o Angel Jové, de cineastes com Claudio Gómez-Grau, d'escriptors com Guillem Viladot i Josep Vallverdú o d'activistes culturals com Jaume Magre, el nom de Ton Sirera sempre va anar associat activament amb totes aquelles iniciatives que d'una manera o d'una altra promoguessin la difusió i el debat a l'entorn de l'art en totes les seves disciplines, per exemple des de les pàgines de la revista *Labor*, les parets de la Petite Gallerie de l'Alliance Française o les pantalles de l'Agrupació de Cinema Amateur de Lleida, espais on sovint va donar a conèixer també la seva producció artística.

Considerat com una figura imprescindible però alhora original i única en la història de la fotografia al nostre país, Sirera s'hi afeccionà des de molt jove. El seu esperit inquiet i aventurer van dur-lo així mateix a la pràctica de l'excursionisme i l'aviació –fou membre fundador del Centre Excursionista de Lleida i de l'Aeroclub de la ciutat–, activitats que finalment van acabar totes convergint en la seva obra. Sota el convenciment que no hi ha art sense experimen-

Sirera va retratar, comarca a comarca, el paisatge humà i físic de la Catalunya dels 60-70

tació i amb la voluntat d'anar més enllà dels límits de la mera representació, les seves investigacions van dur-lo a esdevenir un pioner reconegut en el camp de la fotografia abstracta dins i fora de Catalunya. A partir especialment dels anys seixanta, Sirera va saber crear una obra fotogràfica que entroncava en essència amb el llenguatge de l'informalisme, un moviment artístic basat en

l'abstracció que connectava amb l'avantguarda europea i que fou seguit per molts pintors catalans d'aquell període. D'una banda, ho va aconseguir mitjançant acurades macrofotografies d'escorces d'arbre, fustes corcades, líquens, tolles d'aigua o cultius de laboratori, i de l'altra, per mitjà de fotografies aèries que l'autor prenia hàbilment mentre pilotava la seva avioneta. Val a dir que ambdós

procediments tenien els seus antecedents corresponents en la fotografia de botànica i l'aèria, que Sirera havia posat en pràctica conjuntament amb el seu germà Jordi des de dues dècades enrere, treball que va donar lloc a l'anomenat Arxiu Sirera-Jené, un exhaustiu registre d'imatges que comprenia des de les principals espècies arbòries de Catalunya –la qual cosa va donar lloc a la publicació científica *Árboles* l'any 1947– fins a un ara inèdit i gran mapa fotogràfic de pràcticament tot el territori català captat des de l'aire entre els anys 1945 i 1960. Les imatges abstractes que resultaren de l'evolució de les seves investigacions autodidàctiques en aquesta

A la imatge superior, Vilaller, a l'Alta Ribagorça, publicada a *Catalunya Visió 2* el 1968. A sota, vista aèria de la Seu Vella de Lleida (*Catalunya Visió*, 1968).

direcció eren positivades en còpies de gran format que Sirera va concebre muntades sobre bastidors, com si es tractés de qualsevol tipus de pintura basada en les qualitats matèriques de l'abstracció que conreaven molts dels artistes de l'època. Va ser l'any 1960 quan la Sala Aixelà de Barcelona va donar a conèixer la seva obra sota l'aixopluc de personalitats rellevants del món de la cultura, com el cèlebre crític Sebastià Gasch, que la situava a l'altura de la d'Antoni Tàpies o del fotògraf Josep M. Casademont, un dels grans animadors de l'escena fotogràfica barcelonina del moment, director de la galeria i creador del terme Nova Avantguarda, una etiqueta que es referia a la jove generació de fotògrafs integrada per noms com Francesc Català-Roca, Xavier

Fou pioner en el camp de la fotografia abstracta, mitjançant elements de la natura i la imatge aèria

Miserachs o Joan Colom, que renovaren la creació fotogràfica catalana durant els anys 50 i 60, paradoxalment, però, des de l'òptica documental.

En aquest mateix sentit, en paral·lel a les seves recerques en la fotografia no figurativa, també Ton Sirera va desenvolupar un intens recorregut com a fotògraf de reportatge, aportant la seva particular mirada sobre la realitat en la il·lustració de llibres geogràfics i de viatges. En un moment en què l'obra fotogràfica es difonia abans que res per mitjà dels llibres gràfics, l'artista lleidatà tingué l'oportunitat de posar de manifest generosament i àmpliament la qualitat de la seva obra documental de manera

Entranyable imatge de Lo Baratto, al carrer Major de Lleida, que Sirera va retratar l'any 1968, com també el cinema de l'Espluga Calba, a les Garrigues.

especial a partir de la seva extensa i incansable labor amb Josep Vallverdú, amb el qual va publicar *Els rius de Lleida* (Destino, 1973) i vuit dels deu volums de la col·lecció *Catalunya Visió* (Editorial Tàber, 1968-1974). Segons l'escriptor, aquest projecte editorial, un encàrrec de l'historiador Oriol Vergés que de ben segur casava amb l'ànim viatger i intrèpid del fotògraf, va conduir a ambdós companys en sortides quinzenals de final de setmana per gairebé catorze mil quilòmetres de la geografia catalana amb la idea de configurar una descripció personal, comarca a comarca, del paisatge humà i físic d'una Catalunya que experimentava llavors una accelerada transició en un context en què el teixit urbà i industrial agafava cada vegada més protagonisme. El seu testimoni imprès en un relat a plana i contraplana, fruit de la seva col·laboració mútua, es presenta als nostres ulls avui no solament com un excel·lent retrat artístic i literari sobre els valors i les febleses del nostre territori, sinó també com una mirada excepcional a un paisatge i uns rostres avui ja pràcticament desapareguts.

Com a bon amant de totes d'aquelles manifestacions artístiques més lligades al món modern, Ton Sirera s'interessà igualment al llarg de la seva vida per l'art cinematogràfic i, de manera anàloga a les seves troballes en el camp de la fotografia abstracta, també va experimentar amb la imatge en moviment. Fruit d'aquesta passió van sorgir una sèrie d'obres sorprenents centrades en l'abstracció fílmica, autèntiques simfonies visuals d'impressionants efectes rítmics i cromàtics que han situat l'artista en un lloc d'honor en la història del cinema experimental de casa nostra.

No hi ha dubte, doncs, vist en perspectiva, que el centenari de Ton Sirera ens ofereix una nova oportunitat de tornar a descobrir sense complexos el fabulós llegat visual d'un artista extraordinari que, en reconeixement a la seva transcendència, avui dia dona nom a un dels premis de fotografia més ben dotats del nostre país, un guardó que convoca anualment l'Institut d'Estudis Ilerdencs des del 2002 per afavorir la creació fotogràfica actual i que de ben segur enguany tindrà una significació molt especial.

D'INTERÈS

EXPOSICIONS

Ton Sirera. La mirada abstracta Col·lecció del Museu d'Art Jaume Morera
Catalunya Visió Fotografies de Ton Sirera, Ferran Bosch i Jordi Verrié
 Museu d'Art Jaume Morera Del 10 de març al 12 de juny - www.paeria.cat/mmorera

X Premi de Fotografia Ton Sirera Institut d'Estudis Ilerdencs - Informació de les bases: www.fpiei.cat

Ton Sirera, centenario de una mirada inquieta

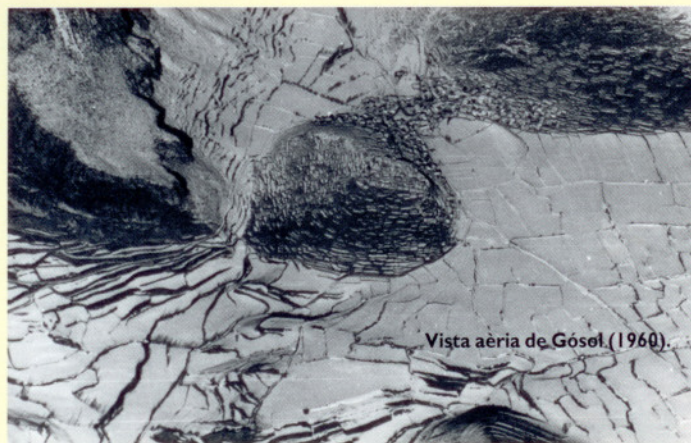
Lleida celebra este año el centenario del nacimiento de Ton Sirera (Barcelona, 1911 - Lleida, 1975), creador polifacético, conocido especialmente por su condición de fotógrafo en todas sus posibilidades, también pintor y cineasta. Una celebración con varios actos y actividades, como exposiciones, publicaciones o ciclos de conferencias y proyecciones, en homenaje y recuerdo a su trayectoria vital y artística. El nombre de Ton Sirera siempre estuvo asociado activamente a todas aquellas iniciativas que promovieran la difusión y el debate en torno al arte en todas sus disciplinas, por ejemplo desde las páginas de la revista *Labor*, las paredes de la Petite Gallerie de la Alliance Française o las pantallas de la Agrupación de Cine Amateur de Lleida. Sus inves-

tigaciones le llevaron a convertirse en un reconocido pionero en el campo de la fotografía abstracta dentro y fuera de Cataluña. A partir especialmente de los años sesenta, Sirera supo crear una obra fotográfica que entroncaba en esencia con el lenguaje del informalismo, un movimiento artístico basado en la abstracción que conectaba con la vanguardia europea y que fue seguido por muchos pintores catalanes de aquel período. Por una parte, lo consiguió mediante cuidadosas macrofotografías de cortezas de árboles, maderas con carcoma o cultivos de laboratorio, y por otra, a través de fotografías aéreas que el autor tomaba mientras pilotaba su avioneta. En paralelo a sus investigaciones en la fotografía no figurativa, Ton Sirera también desarrolló un intenso

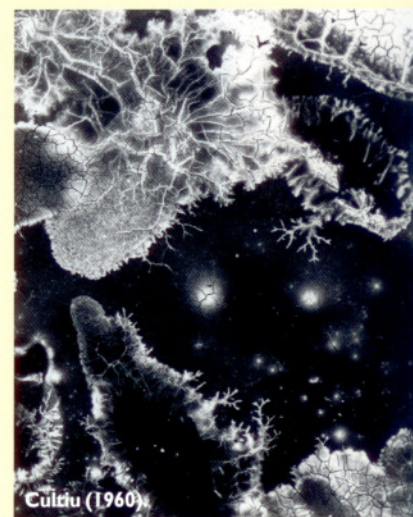
recorrido como fotógrafo de reportaje, aportando su particular mirada sobre la realidad en la ilustración de libros geográficos y de viajes. Con el escritor Josep Vallverdú publicó *Els rius de Lleida* y ocho de los diez volúmenes de la colección *Catalunya Visió*. Sirera se interesó igualmente a lo largo de su vida por el arte cinematográfico y, de forma análoga a sus descubrimientos en el campo de la fotografía abstracta, también experimentó con la imagen en movimiento. Fruto de esta pasión surgieron una serie de obras sorprendentes centradas en la abstracción fílmica, auténticas sinfonías visuales de impresionantes efectos rítmicos y cromáticos que han situado al artista en un lugar de honor en la historia del cine experimental de Cataluña.

Escorça d'arbre (1960).

Vista aèria de Gósol (1960).

Cultiu (1960)

Ton Sirera. The centenary of a restless observer

This year, Lleida hosts a number of acts and activities to celebrate the centenary of the birth of Ton Sirera (Barcelona, 1911 - Lleida, 1975). He was a versatile creator, particularly known for his work as a photographer - in all of its specialities - as well as a painter and film maker. The name Ton Sirera was always actively associated with initiatives that sought to promote and debate ideas relating to art, in all of its disciplines. He did this from the pages of the magazine *Labor* (Work), on the walls of the *Petite Gallerie* (Small Gallery) of the Alliance Française and on the screens of Lleida's Amateur Cinema Group. His experiments

also led him to become a recognised pioneer in the field of abstract photography, both inside and outside Catalonia. Particularly from the 1960s onwards, Sirera discovered how to create a style of photography that fitted in well with the language of Informalism: an artistic movement based on abstraction that was associated with the European vanguard and which influenced many Catalan painters during the same period. His participation in this field took the contrasting forms of carefully planned macro photographs and the aerial photographs that the author took while piloting his own light aircraft. At the same time as his

experiments with non-figurative photography, Ton Sirera also developed an intense career as a reportage photographer, contributing his own particular take on reality in the illustration of books on such subjects as geography and travel. With the writer Josep Vallverdú, he published *Els rius de Lleida* (The Rivers of Lleida) and eight of the ten volumes of the collection *Catalunya Visió* (A Vision of Catalonia). At the same time as conducting experiments in the field of abstract photography, he also played around with moving images and one product of this passion was a series of surprising works focused on abstract films.

Ton Sirera, centenaire d'un regard inquiet

Lleida célèbre cette année avec plusieurs activités le centenaire de la naissance de Ton Sirera (Barcelone, 1911 - Lleida, 1975), créateur aux nombreuses facettes, notamment connu pour sa condition de photographe dans toutes les possibilités qu'offre cet art, mais aussi en tant que peintre et cinéaste. Le nom de Ton Sirera a toujours été associé activement à toutes les initiatives promouvant la diffusion et le débat autour de l'art dans toutes ses disciplines, aussi bien à travers les pages du magazine *Labor*, qu'à travers des murs de la Petite Gallerie de l'Alliance Française ou des écrans du Groupe de Cinéma Amateur de Lleida. Grâce à

ses recherches il devint un pionnier reconnu dans le domaine de la photo abstraite aussi bien en Catalogne qu'ailleurs. À partir notamment des années soixante, Sirera sut créer une œuvre photographique qui s'apparentait en essence avec le langage de l'informalisme, mouvement artistique basé sur l'abstraction qui connectait avec l'avant-garde européenne et qui fut suivi par de nombreux peintres catalans de l'époque. Il y arriva d'une part à travers des photos en macro soignées et d'autre part à travers des photos aériennes prises lorsqu'il pilotait son propre avion. Parallèlement à ses recherches dans le domaine

de la photo non figurative, Ton Sirera développa également un parcours intense en tant que photographe de reportages, présentant son regard particulier sur la réalité moyennant l'illustration de livres géographiques et de voyages. Avec l'écrivain Josep Vallverdú il publia *Els rius de Lleida* et huit parmi les dix volumes de la collection *Catalunya Visió*. De façon analogue à ses découvertes dans le domaine de la photo abstraite, il expérimenta également avec l'image en mouvement et, fruit de cette passion, surgirent une série d'œuvres surprenantes centrées sur l'abstraction fílmica.